

Cons. SdUrg. (ed. PPujol, n.º 223); 1165: S. Jac. de *Fronteniano* (Kehr, *Papsturk*, 411); 1192: Stus *Jacobus Frontaniensis* (SerraV., *Pinós i M.* I, 48); 1195: *ibid.* *Frontimianensis* (*ibid.*, 49); 1225: S. J. *Frontenano* (*ib.*, 52); 1234: S. J. *Fronteniano* (Serra, vol. III, 264); 1239: S. J. de *Frontyniano*; 1292: S. J. de *Frontanyano* (SerraV., vol. I, 315); 1294 (vol. III, 264ss.); 1255, 1257, 1278, 1291: anàlogament (SerraV., o. c. III, 264ss.); 1359: Sent Jachme de *Frontinyà* (*CoDo-ACA* XII, 68); 1374: S. Jacme de *Frontenyà*; 1395: S. J. de *Frontenyà* (SerraV., vol. I, 350, 197).

ETIM. Té la mateixa etim. que el NL de Toscana *Frontignano* (Pieri, *Top. Arno*, 149) i els oc. *Frontignan* dels depts. Erau i H-Gar. (Skok, p. 88). Derivats en -ANUM del NP romà *FRONTINUS*, -INIUS (*Onom. Lat.* de De Vit, -inius *CIL* XII). Com ja va explicar Aeb. (*Top.*, 929), formen parella amb els noms en -ACUM del mateix radical: *Frontignac* Hte-Vienne i Lot-et-G., *Frontigny* (Rhone, Saone-et-Loire), *Frontigny* i *Fronteny* (Àisne). Per a l'alternança -inyà/-anyà, que és secundària i de tipus general, veg. el que he establert a l'art. *Albanya/Albinyana*.

Fruitera (a Eivissa), V. vol. I, 153

FUA (amb la variant *Fuga*), i plurals *Fuses*, *Fusos*

Coma de Fuses, a la vall de Cabdella, donant pas cap a Llevata i els vessants ribagorçans. És la part relativament tèbia de l'altíssima i nivosa vall de Cabdella, en la qual cauen moltes nevades quasi tot l'any; però, en aquesta, aviat hi són més o menys desglaçades, i les neus, foses: cat. ant. *fus*, *fusa* part. de *fondre* (*DECat* IV, 88a14s.).

En els noms següents, segons les nostres dades, observem una posició comparable. Però a la major part s'ha perdut la -s- intervocàlica, fenomen que té abast amplíssim en la toponímia de les valls del nostre NO. (veg. els articles *Argestues*, *Bedoga* etc.), i que en els derivats de *fus* (*DECat* IV, 240), com *afuat*, *fuell* o donar *fusa*, s'ha generalitzat molt. Després, en una part d'aquests noms, apareix una -g- epentètica (a la manera de *dues* > *dugues*, *cuga* per *cua* etc.).

(2) *Roques de la Fua*, prop de Sarroca de Bellera (Violant, *B.C.E.C.* XVII, 18), i pda. *Es Fues*, en el camí de Sarroca als Poancs (XXIX, 177.24).

(3) *Coll de Fuga*, en el te. Serradell-Erinyà (1957); i, no sé si diferent d'aquest, el *Coll de la Fuga* (enq. de Talarn, XVIII, 98.27), en el camí de Sta. Engràcia, abans d'arribar a St. Pelegrí: són llocs alts també sovint nevats, però soleis: amb ells, o un dels dos, coincideix la menció antiga de la Font de *Fua*, citada junt amb la de Sallent (que registro en l'enq. de Talarn), citades en un doc. de 1173, dels Comtes de Pallars (Lledós, *Hist. de la Ciu. de Tremp*, pp. 58, 65, 66).

(4) Un altre *Coll de Fuga*, vaig registrar a Castellnou de Montsec, en l'enq. de 1957 (XVIII, 123-126).

(5) *Costa Fuga*, a la Riera de Ricardons, lloc conegut a Castellterçol (monografia de Pladevall, p. 210).

(6) Mas de *Fusos* (pron. *fúzus*), dalt d'una plana a la serra de la Barroca; des de la qual baixen, en direcció

a Amer, uns torrents dits de *Fusos* que, ajuntant-se, desaigüen per l'esq. al Riu Brugent, entre el del Castellet i el de Brancell (XLIV, 84.9, 93, 92, 93, 102). De diverses caminades entre la Barroca i els cingles de St. Roc, c. 1970, em recordo d'aquella terra argilosa, que és quasi impossible de caminar-hi perquè el sòl ha estat amarat d'aigua de les nevades, car és un lloc molt exposat als vents plujosos del Nord, que hi porten neu.

De *fūsus* 'fos', 'desfet', potser també el mossàrab Barranc del *Fusero* te. Tales (Pna. Cast.) (xxx, 80.17).

La Fueva, partideta del te. de Betesa (Isàvena) (XIX, 101). Font de *Les Fueves* a les Viles del Turbó (XIX, 80). Formes ribagorçanes de tipus aragonès, provinent del ll. *rōvĕa* 'clot' (*DECat* II, 27a29 i 28-40) > *foiva* > *fue-*, tal com el sufix ibèric -ōri dóna *ué* a l'Isàvena. Cf. *Foia* i *Bòfia*.

Fuga, V. *Fua*

FUIROSOS

Vall, església i veïnat disseminat, agre. al mun. de St. Celoni, en el vessant obac del Montnegre.

PRON. POP.: *fuirózus*, oït a Horsavinyà, a Montnegre i a la vall mateixa, 1928, 1931, 1960 etc.

MENCIONS ANT. 1022: la *strata Francisca* entrava en el comtat de Barcelona per la «*valle quam dicunt Fuirosos*» (Balari, *Orig.*, 295); 1239: «parrochia Sti. Cipriani de *Fuyrosis* apud rium *Fuyrossos*» (*Cart. de Roca-rossa*, ed. Pons, p. 93.9); i esmenem així el text d'una butlla de 1185 p. p. Kehr, *Papsturk*: «Partegàs, Monte-Nigro, Sti. Cipriani de *Fuirusis*, Riells --» (Kehr imprimeix *Firuiis* en *Papsturk*, p. 516).

De la parr., cites, també, des de 1249: «parr. Sti. Cipriani de *Fuyrosis*», llegit en el ms. del *Cart.*, fº 20r, quan encara era inèdit a l'Arx. de Solsona. Jo vaig ser llavors qui cridà l'atenció a l'amic Pons i Guri, exhortant-lo a copiar-lo i editar-lo, com ha fet; id. en docs. de 1209, del mateix *Cart.* ed. Pons, § 31.32; del riu hi ha també, a. 1302: «riaria de *Fuyrossis*» (p. 94.6f) i altres cites en aquest *Cart.*, §§ 28, 30, 32, 33, 34 i 117).

També en la carta de dotació de Sant Salvador de Breda, a. 1038, se li sotmeten «in clivo loco de *Fuirous*» junt amb *Tordera* etc., p. p. *Esp. Sagr.* (XLIII, 361) i Villanueva (*Vi. Li.* XIV, 200) si bé un d'ells ho deforma en *Fuirag*.

ETIM. El nom del riu o riera i vall de Fuirosos es repeteix en lleus variants fonètiques en el de dos grossos barrancs de l'alta Ribagorça: el de *Furigosas*, te. Torlarribera: un dels dos que formen la vall de Visarracons, afl. del barranc de les Viles del Turbó, gros afl. dr. de l'Isàvena (XIX, 75). I *Furibó*, barranc molt important, a la boga entre Calbera i Alins. Aquest és contracció de *Furibo(s)a*, amb la pèrdua de la -s- que es repeteix tant en la toponímia d'aquestes comarques, com he comentat en els art. *Bedoga*, *Argestues* etc. El riu de Fuirosos és l'afl. més llarg i abundós dels que s'ajunten al riu Tordera per la dr., i arrossega molta aigua i detritus: perquè es tracta de la meitat del vessant obac del Montnegre.